

KOMUNISTIČKO-PARTIZANSKI ZLOČINI IZMEĐU IDEOLOGIJE I POVIJESNE ISTINE

mr. sc. **Blanka Matković**

„U povijesti, bez dvojbe, nema sanjarija, nego ima ljudi koji narodima podmeću sanjarije za povijest. To je najpogibelniji nauk; narod koji ga se drži, mora zaglaviti. Prava domaća povijest daje narodu najčvršću polugu za velike čine.“ (SLIDE 2)

Ove rečenice ispisao je u svom djelu „Bi li k slavstvu ili ka hrvatstvu“ Otac domovine i osnivač Stranke prava **Dr. Ante Starčević** koji je ovom izjavom upozorio na značaj povjesnice u životu jednog naroda, ali i na opasnosti koje prijete onima koji umjesto povijesne istine bivaju izloženi lažima i manipulacijama, odnosno, kako je Starčević kazao, sanjarijama. Situacija je to u kojoj se hrvatski narod nalazi već desetljećima u kojima su se partijske dogme nametnule kao jedina „ispravna povijest“ i onemogućila bilo kakva objektivna znanstvena istraživanja. Znameniti američki povjesničar **James M. McPherson** istaknuo je slijedeće: (SLIDE 3)

„Revizionizam životna snaga povijesne znanosti. Povijest je kontinuirani dijalog između sadašnjosti i prošlosti. Interpretacije prošlosti podliježu promjenama u skladu s novim dokazima... Beskrajna potraga povjesničara za razumijevanjem prošlosti, odnosno revizionizam, jest ono što povijest čini vitalnom i svrhovitom. Bez povjesničara revizionista koji se bave istraživanjem novih izvora i postavljaju nova pitanja, ostali bismo zatočeni u zamkama stereotipa.“

Povijesna istina je uvijek samo jedna jedina, no veoma često su potrebna desetljeća ili stoljeća da se otkrije što ona doista jest. U tome i jest smisao revizije i povijesnog revizionizma, dakle konstantno traganje za novim znanjem kojim će se dopuniti postojeće spoznaje ili čak ih potpuno promijeniti. (SLIDE 4) U protekle 72 godine hrvatski narod bio je lišen prava na istinu i na reviziju serviranih mu „istina“, a borba za istinsku slobodu istraživanja i reviziju kojima bi se raskrinkale partijske dogme i ustanovila što cjelovitija istina još je u povojima. Svi oni koji staju na stranu demokratskih sloboda i znanstvene objektivnosti bivaju izloženi prijetnjama, vrijeđanjima i pritiscima općenito s ciljem da ih se zauvijek ušutka i onemogućí povijesno istraživanje ničim uvjetovano, oslobođeno od političkih i partijskih manipulacija, površnih novinarskih zamagljivanja, beskorisnih uličnih prepucavanja, ali i od „historiografskih tekstova od po službenoj dužnosti određenih i dobro plaćenih „(h)istoričara“. Upravo je takav rad i samo gola istina osnovni cilj mog rada i udruge čiji sam suosnivač.

Za svega dva tjedna navršit će se točno 11 godina otkad sam započela samostalni istraživački projekt. Dogodilo se to sasvim slučajno kada sam se nakon dugotrajne bolesti i jednogodišnje intenzivne terapije koja je financijski iscrpila moju obitelj prijavila na natječaj za radno mjesto povjesničara za potrebe snimanja **dokumentarnog filma o Andriji Hebrangu** starijem u produkciji producenatske kuće Interfilm iz Zagreba. Bila je to tema koja me dotada nije naročito zanimala jer je moj interes još iz srednjoškolskih dana bio usmjeren na

istraživanje Drugog svjetskog rata i neposrednog poraća, no odlučila sam se prijaviti na natječaj ne bi li eventualno dobila taj posao i financijski rasteretila obitelj. S obzirom da sam uz diplomu povijesti imala i diplomu novinarstva uspjela sam dobiti posao te sam početkom travnja 2006. počela pregledavati arhivsko gradivo o Andriji Hebrangu, ali i ono o osobama koje su se spominjale u njegovom dosjeu. Iako sam na spomenutom projektu radila samo do kraja kolovoza 2006. i to prvenstveno zbog neslaganja s pristupom navedene producentske kuće kojoj je umjetnički dojam bio važniji od povijesne istine, upravo me to iskustvo potaknulo na daljnje istraživanje. (SLIDE 5) Jedna od osoba spomenutih u dosjeu Andrije Hebranga bio je i **Ilija Jakovljević**, hrvatski književnik i odvjetnik koji je tijekom Drugog svjetskog rata 14 mjeseci robijao u Staroj Gradiški, a po izlasku iz logora pridružio se partizanima. Nakon Drugog svjetskog rata ponovno je otvorio odjetničku pisarnicu u Zagrebu, no nova vlast ubrzo ga šalje u zatvor iz kojeg nikada više nije izašao. Ilija Jakovljević navodno je izvršio samoubojstvo u beogradskoj Glavnjači 1948. i time postao jedna u poduzem nizu prešućenih hrvatskih žrtava Drugog svjetskog rata i poraća. Tako je ostalo sve do 1999. kada je iznenada objavljen njegov roman „*Konclogor na Savi*“. Bila je to godina u kojoj se u Hrvatskoj sudilo **Dinku Šakiću**, godina u kojoj je Šakić MORAO biti osuđen, a zajedno s njime i svi mi koji se zalažemo za povijesnu istinu i reviziju. Bila je to godina kada je nastupom demografa **Vladimira Žerjavića** na Šakićevom suđenju zacementiran novi jasenovački mit – onaj o najmanje 80 000 jasenovačkih žrtava.

Tijekom istraživanja slučaja „Hebrang“ upoznala sam **Dinka Šakića** kojeg sam posjećivala u zatvorskoj bolnici u Zagrebu, a kasnije i u zatvoru poluotvorenog tipa u selu Bitoševje nedaleko Lepoglave. U našim razgovorima dodirnuli smo se mnogih tema, pa tako i Ilije Jakovljevića koji je u Staroj Gradiški robijao upravo u vrijeme kada je ondje bio Dinko Šakić. Jednom prilikom Šakić se zapitao je li bilo slučajno da je Jakovljevićeva knjiga „*Konclogor na Savi*“ objavljena baš te iste godine kada mu je suđeno i presuđeno te nije li namjera onoga koji je tu knjigu iznenada predstavio javnosti bila da oteža njegov položaj. Njegovo kritičko promišljanje navelo me na moje vlastito pa sam Jakovljevićevu knjigu detaljno pročitala i analizirala. Začudilo me mnoštvo detalja koje je Jakovljević navodno uspio upamtiti, uključujući i onaj o pečenoj kokoši koja se točno određene večeri servirala na nekakvoj ustaškoj večeri u Staroj Gradiški. Zapitala sam se koliko ljudi u navodnom logoru smrti ima priliku redovito razgovarati sa čuvarima, ili kako „službena povijest“ kaže, krvnicima i masovnim ubojicama. Koliko ljudi u logoru smrti ima mogućnosti biti upućen u jelovnik ustaških zapovjednika i njihovih gostiju? Koliko ljudi u logoru smrti koji se svakodnevno bore za goli opstanak uopće mari za takve detalje i to čak toliko da ispišu knjigu od oko 350 stranica? No najvažnije pitanje od svih postavio je jedan drugi detalj. Svoje zatočeničke dane Ilija Jakovljević kratio je ponajviše promatranjem ustaških dužnosnika koji su posjećivali logor. Među njima je bio i **Viktor Tomić**, koji je u to vrijeme vodio Ured IV. Ustaške nadzorne službe, zadužen za osiguranje Poglavnika Ante Pavelića. Na jednom mjestu u svojoj knjizi Jakovljević navodi da je prepoznao Tomića jer je to bio onaj isti kojega je vidio u zatvoru u Zagrebu iako je tada nosio ljetno odijelo. Radi se o naizgled posve nevažnom podatku. No, Ilija Jakovljević u zagrebačkom zatvoru je proveo studeni i prosinac 1941. i to je bilo vrijeme kada je ondje mogao vidjeti Viktora Tomića. Iz podataka koje imamo o zimi 1941./1942. znamo da je ona bila jako hladna pa se stoga može zaključiti da Viktor Tomić

vrlo vjerojatno nije nosio „ljetno odijelo“. U Jakovljevićoj knjizi detaljnom je analizom moguće ustanoviti i druge slične neobične i nerealne detalje. Zato je najvažnije pitanje koje ta knjiga otvara: tko je njezin pravi autor? Je li knjiga nastala na zabilješkama Ilije Jakovljevića i kasnije proširivana izmišljenim detaljima?

Netko će možda reći: „Pa što? Takvih je knjiga tiskano na tisuće.“ No, činjenica ostaje da se upravo ta jedna pojavila upravo te godine kada je suđeno Dinku Šakiću, Hrvatskoj i Hrvatima. Osim toga, tom istom knjigom služe se nastavnici u osnovnim školama u Hrvatskoj. (SLIDE 6) Takav je, recimo, primjer osnovne škole „Fran Franković“ u Rijeci na čijoj se web stranici može naći dokument naslovljen „**Ustaški režim i teror – Progoni i logori**“ (http://www.osffrankovic-ri.skole.hr/upload/os-ffrankovic-ri/multistatic/571/ustaski_teror.pdf) kojim se djecu radu na izvorima podučava upravo na primjeru Jakovljevićeve knjige, ili, možda bi bolje bilo reći, knjige nepoznatog autora. Vrijednost izvora krije se u njihovoj međusobnoj usporedbi, propitivanju i preispitivanju, no u trenutku kada pojedini dijelovi istog izvora navodno jednog autora činjenično ne odgovaraju povijesnim činjenicama ili navodima u drugim dijelovima istog izvora ili drugih izvora, tada je vrijeme za postavljanje novih pitanja. Upravo su ovi detalji iz slučaja „Jakovljević“ bili začetak mog samostalnog istraživanja, no doprinijeli su mu i neke druge pojedinosti koji su se pojavili tijekom mog rada na istraživanju sudbine Andrije Hebranga.

1. U svojoj izjavi nakon uhićenja 1948. Hebrang je tvrdio da nikada nije bio zatočen u Jasenovcu nego u Staroj Gradiški i to **u prvoj sobi s lijeve strane u desnom hodniku u prizemlju zgrade logorske bolnice**. Prilikom mog posjeta Staroj Gradiški ustanovila sam da je spomenuta prostorija ustvari **wc** pa Hebrang ondje nije ni mogao biti smješten. Pok. Jelka Smreka, tadašnja kustosica Spomen područja Jasenovac, tvrdila je da se ustvari radilo u prvoj sobi s lijeve strane u desnom hodniku na prvom katu. Prema nekim drugim izvorima ondje su ustvari bili smješteni masoni. Dinko Šakić tvrdio je da Hebrang nije bio smješten u zgradi bolnice. U svakom slučaju, dokumenti iz Hebrangovog dosjea otvaraju neka nova pitanja. Je li Hebrang to doista tvrdio ili su njegove izjave falsificirane? Ako je doista tako tvrdio, zašto je lagao? Je li lagao misleći da je verzija o zatočeništvu u zgradi bolnice bila povoljnija od one o zatočeništvu **u zgradi Zapovjedništva logora**, koju je meni iznio Dinko Šakić?
2. Prema navodima iz jednog dokumenta koji se čuva u Hrvatskom državnom arhivu, u proljeće 1941. u Zagrebu je održan partijski sastanak na kojemu je Hebrang dao upute hrvatskim komunistima da **pod svaku cijenu treba braniti Jugoslaviju**. Radi se o dokumentu koji je u hrvatskoj historiografiji prešućivan vjerojatno zato jer ne ide u prilog tezi da je Hebrang bio komunist kojemu je na duši ipak bila Hrvatska.
3. U dokumentima iz 1944. koji se također čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu, zabilježeno je upozorenje partijskog vrha Hebrangu da **ublaži komunističku retoriku u svojim tekstovima u Vjesniku** i to zato jer je remetila odnose partizana sa zapadnim saveznicima. Taj dokument ukazuje na činjenicu da su u posljednjim mjesecima rata Titu bili važniji diplomacija i dobri odnosi sa tzv. „kapitalistima“ koji su ga naoružavali od crvene zastave pod kojom su njegovi borci 15. lipnja 1942. pobili preko 30 mještana grada Vrgorca. U svjedočanstvu Bogdana Raosa, jednog od organizatora napada na Vrgorac, ostalo je zapisano slijedeće: „Kao prva i najveća

greška Partije bila je u tome, što se dozvolilo prigodom ulaska u Vrgorac da se stvori dojam da je naša borba isključivo borba komunista. Ovo objašnjava činjenica da je vojska ušla u mjesto pod Crvenom zastavom, a mještane, inače rodoljube, prisilila da prilikom isticanja zastave na kućama spale plavi i bijeli dio zastave, tako da je ostao samo crveni dio.“ Ova Raosova izjava ponajbolje oslikava stvarni karakter tzv. Narodnooslobodilačkog pokreta u Hrvatskoj. (SLIDE 7)

4. Hebrang je u novije vrijeme postao paradigma za hrvatske komuniste i antifašiste, one ljude koji nisu bili ustaše nego komunisti, ali Hrvatska im je ipak bila milija od Jugoslavije. Jedan od glavnih argumenata za ovakve teze je onaj o Hebrangovom navodnom separatizmu i nacionalizmu. Pavši navodno u Titovu nemilost 1944., Hebrang, dotadašnji sekretar CK KPH, postavljen je na dužnost u saveznu vladu (Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije) u Beogradu gdje je imenovan ministrom industrije i predsjednikom Državne planske komisije i Ekonomskoga savjeta federalne vlade. Po značenju, to je bio položaj odmah iza Titovog. Koliki je bio Hebrangov navodni nacionalizam dokazuje i njegov **govor iz studenog 1946.** u kojemu je kazao: „U zemlji imamo dvije vrste neprijatelja: prvi govore da je nekada u staroj Jugoslaviji bilo bolje nego što je sada. To su ostaci velikosrpskih hegemonista, koji smatraju da Hrvatska imade suviše slobode i da su Hrvati u ovoj zemlji stekli i izvojevali i suviše velika prava. Drugi govore da bi Hrvatima bilo bolje da su sami. Protiv takvih elemenata, nazivali se Hrvatima ili Srbima, moramo biti vrlo budni i voditi nemilosrdnu borbu gdje god se pojave“. A o njegovom stvarnom odnosu prema onima koji su smatrali da bi Hrvatima bilo bolje da su sami najbolje svjedoči **zapisnik sa sastanka boraca Suhopolja upućen Andriji Hebrangu 20. srpnja 1945.** u kojemu oni prosvjeduju protiv kolonizacije Srba u Viroviticu, masovnog protjerivanja katolika iz kotara Virovitica te ubijanja zarobljenih Hrvata. **Odgovor Andrije Hebranga nisu primili.** (SLIDE 8)
5. Posljednji detalj iz mog istraživanja slučaja „Hebrang“ koji je utjecao na moj dosadašnji rad bio je **popis osoba ubijenih u logorima Jasenovac i Stara Gradiška** koji sam pronašla u **dosjeu Ante Pavelića** u Hrvatskom državnom arhivu. Ovaj dokument nedavno smo objavili na našoj web stranici www.croatiarediviva.com. Prema tim podacima, u **Jasenovcu je stradalo 7 133 osobe, a u Staroj Gradiški 2 825 osoba.** Ukupno je, dakle, riječ o **9 958 osoba,** ne računajući muške osobe u dobi između 14 i 70 godina koje u tom popisu nisu popisane. Popise žrtava potpisao je tadašnji načelnik pravnog odjela Državnog sekretarijata za pravosudnu upravu Narodne republike Hrvatske savjetnik **dr. Bogdan Zlatarić,** doktor prava koji se školovao u Zagrebu i Parizu. Po povratku u Jugoslaviju radio je kao sudac, a zatim je postao savjetnik u Ministarstvu pravosuđa. Potrebno je napomenuti da je ove popise tek potrebno analizirati i usporediti s ostalim podacima te da ni u kom slučaju ne možemo tvrditi da su oni točni. (SLIDE 9) Vrijedi svakako spomenuti da se još za vrijeme Jugoslavije u izdanju **Vjesnika od 6. svibnja 1981.** godine u tekstu pod naslovom „Borci jedinstveni u obrani tekovina revolucije“ general JNA **Kosta Nađ** osvrnuo na „opasna iskrivljavanja povijesti“ istaknuvši da „što se sve može u nas objaviti kao historijska istina vidio sam ovih dana u dvije knjige o ustašama. Oba autora, doktori i akademici, a vjerojatno i članovi Saveza komunista, pišu – citiram:

‘Kroz jasenovački logor prolaze deseci tisuća ljudi, većinom pogubljeni u bezbrojnim pokoljima’. Kao da već odavno nije poznato i znanstveno utvrđeno da je u tom zloglasnom logoru **likvidirano oko sedam tisuća**, a ne ‘deseci tisuća’ nevinih ljudi, djece, staraca i žena. Moramo biti mnogo osjetljiviji na ovakva kvazinaučna i po mom mišljenju nimalo naivna, nipošto iz neznanja sročena pisanja. Takva pisanja redovito podrhanjuju nacionalizme i ugrožavaju snage našeg jedinstva. Na sve te slučajeve moramo odmah reagirati. Moramo mnogo više voditi računa i tko i kako nam odgaja omladinu“, zaključuje Nađ.

Ovaj posljednji detalj naveo me da svoj istraživački projekt započnem upravo s Jasenovcem. U toj početnoj fazi mojih istraživanja bila sam sama, nezaposlena i bez potrebnih sredstava da odradim nekakvo značajnije istraživanje. Pomagao mi je jedino moj otac koji je zajedno sa mnom odrađivao terenski rad. Najviše vremena proveli smo u selima imotske i vrgorske krajine skupljajući podatke o raznim događajima iz Drugog svjetskog rata, ali i provjeravajući podatke o onima koji su navodno stradali u logoru Jasenovac. (SLIDE 10) Tijekom tog razdoblja provjerila sam **10 000 imena s popisa od ukupno 647 000 imena koje je objavio Jasenovac Research Institute (JRI) iz New Yorka**. Radilo se o imenima za koje je u napomeni na toj web stranici na teško vidljivom mjestu istaknuto da je riječ o svim ratnim žrtvama, a ne isključivo jasenovačkim žrtvama, no sam naziv instituta ostavio je na mnoge dojam da je riječ o popisu jasenovačkih žrtava. (SLIDE 11) Na spomenutom uzorku od 10 000 imena s područja Dalmacije ustanovila sam da nije u pitanju popis tzv. žrtava fašizma jer sam na njemu pronašla i osobe koje su stradale prije početka Drugog svjetskog rata, ali i one koje su umrle nakon rata, sve do 1960. godine. (SLIDE 12) **Među tih 10 000 osoba bilo je i mnogo onih koji su prema dostupnim podacima skončali na Bleiburgu ili Križnom putu ili su tijekom rata ubijeni od partizana** (Ante Milas Ivanov i Marijan Mrkonjić Matin – podaci iz knjige Gordane Turić „U temelju kamen“, Zagreb, 2000.). (SLIDE 13) **Zbog ovakvih podataka zaključila sam da je popis kojeg je objavio spomenuti institut dio nekog većeg popisa koji je nekoć davno bio pripremljen u bivšoj Jugoslaviji, a kojim su doista bile obuhvaćane sve žrtve rata poginule na bilo kojoj strani.**

Potkraj 2007. u radu mi se pridružio kolega **Stipo Pilić** s kojim sam nastavila istraživanje u svim hrvatskim, a zatim i slovenskim arhivima. Zajedničkim naporima u Državnom arhivu u Sisku pronašli smo poslijeratne dokumente iz kojih proizlazi da su tadašnje vlasti neposredno nakon Drugog svjetskog rata izradile neslužbeni popis stanovništva, a zajedno s njime i popis onih koji su stradali tijekom Drugog svjetskog rata bez obzira na vojnu pripadnost. Ti dokumenti, kao i neki drugi dokumenti koje sam pronašla u Državnom arhivu u Splitu, potvrdili su moje sumnje da je popis instituta u New Yorku doista dio tog većeg popisa koji je bivša država izradila, ali koji dosad nije objavljen.

(SLIDE 14) U ožujku 2008. Stipo Pilić i ja smo osnovali udrugu koja smo nazvali **Hrvatska družba povjesničara Dr. Rudolf Horvat**. Time smo htjeli odati počast znamenitom hrvatskom povjesničaru **Rudolfu Horvatu** koji je početkom 20. stoljeća zbog svojih političkih stavova ostao bez posla. 1942. Horvat je objavio poznatu knjigu „**Hrvatska na mučilištu**“ u kojoj se osvrće na političku situaciju u Hrvatskoj u prvoj Jugoslaviji. Zbog svog

rada u ljeto 1945. je izveden pred komunistički Sud za zaštitu nacionalne časti koji mu je oduzeo građanska i politička prava na deset godina, a ostao je i bez profesorske mirovine koju više nikada nije primio. Njegova djela se nisu smjela slobodno koristiti. Horvat je bio znanstvenik koji je doista žrtvovao sve za povijesnu istinu i ljubav prema svojoj Domovini. Za života je sustavno bio omalovažavan i onemogućavan u radu iako je bio jako plodan istraživač i pisac. Priredio je više serija izvornih dokumenata iz hrvatske povijesti i kroz popularizaciju znanosti borio se za obnovu hrvatske državnosti. Sve ono što je Horvat bio također predstavlja ono što smo mi nazivom naše udruge željeli istaknuti kao naše ciljeve.

O RADU ZA DORH

Iste godine kada smo osnovali udruhu Pilić i ja smo počeli raditi na **projektu Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu** o komunističkim zločinima počinjenima nad hrvatskim građanima uoči i neposredno nakon Drugog svjetskog rata, dakle 1944. i 1945. godine, i to za potrebe Državnog odvjetništva RH. (SLIDE 15) Na projektu smo s većim ili manjim intenzitetom radili sve do kraja 2011. i u tom razdoblju smo istraživali **u svim hrvatskim i slovenskim arhivima te arhivu u Banja Luci i onom u Londonu**. Pripremili smo 11 opsežnih elaborata o komunističkim zločinima u pojedinim hrvatskim i slovenskim regijama gdje je prethodno evidentiran veći broj grobišta žrtava komunističkog sustava i to:

1. Celje (neobjavljeno) – (SLIDE 16-17-18)
2. Jesenice-Kranj-Ljubljana-Kočevski rog (neobjavljeno) – (SLIDOV I 19-24)
3. Macelj (neobjavljeno) – (SLIDE 25)
4. Jazovka (objavljen u okviru znanstvenog rata o likvidacijama ranjenih pripadnika Hrvatskih oružanih snaga odvedenih iz zagrebačkih bolnica u svibnju i lipnju 1945.) – (SLIDE 26-27-28)
5. Karlovac-Ogulin (neobjavljeno)
6. Samobor (neobjavljeno)
7. Gospić (objavljeno)
8. Drniš-Knin (objavljeno)
9. Široki Brijeg (objavljeno)
10. Mostar-Stolac (objavljeno)
11. 10. zagrebački korpus i njegov ratni put (neobjavljeno)

Podaci iz svih ovih elaborata djelomično su korišteni u mojoj disertaciji koju sam obranila na Odsjeku za povijesti Sveučilišta Warwick 2015. godine. Osim toga, pripremili smo nekoliko dodatnih izvješća na zahtjev PU Zagrebačke i DORH-a. U lipnju 2009. ja sam kao autorica elaborata o zločinima na području od Jesenica do Kočevskog roga svjedočila na Županijskom sudu u Zagrebu kada je započeo **kazneni postupak protiv Sime Dubajića**. Na zahtjev DORH-a također sam analizirala službenu izjavu **Milke Planinc** o njezinim spoznajama o događajima u travnju i svibnju 1945. i nakon usporedbe s različitim arhivskim i drugim izvorima ustanovila da je Planinc lagala u svim ključnim dijelovima svoje izjave. Istraživanje zbog nedostatka financijskih sredstava nije moglo biti završeno.

O NAŠIM IZDANJIMA

Osim na projektu Hrvatskog državnog arhiva, u tom prvom razdoblju našeg rada prikupljali smo i dokumente o drugim temama iz razdoblja Drugog svjetskog rata i poraća, posjetili brojne lokacije, naročito grobišta, i razgovarali s brojnim svjedocima ili sudionicima događaja. (SLIDE 29) Uzevši u obzir veoma slabu zastupljenost povijesti Dalmacije od 1941. do 1948. u modernoj hrvatskoj historiografiji, izuzevši nekoliko samostalnih istraživača poput fra Petra Bezine, Joška Radice i drugih čiji je doprinos nemjerljiv, te iznimno složenu situaciju u kojoj se Dalmacija nalazila tijekom Drugog svjetskog rata, odlučeno je da prva u nizu naših knjiga bude upravo zbornik dokumenata o komunističkim ratnim zločinima i teroru općenito koji su se od rujna 1943., odnosno nakon kapitulacije Italije, događali na cijelom dalmatinskom prostoru. Tim zbornikom, kojeg smo u ožujku 2011. pod naslovom „Zločini i teror u Dalmaciji 1943.-1948. počinjeni od pripadnika NOV, JA, OZN-e i UDB-e, Dokumenti“ pripremili Ivan Pažanin i ja u suradnji sa Stipom Pilićem i don Josipom Dukićem, obuhvaćeno je razdoblje je do 1948., odnosno godine do koje je likvidirana većina križarskih skupina i kada glavnim unutrašnjopolitičkim problemom postaju pristaše rezolucije Informbiroa. U zborniku su bili zastupljeni svi dalmatinski krajevi od Zadra do Dubrovnika uključujući i otoke s posebnim osvrtom na odnos Komunističke partije prema Katoličkoj crkvi, a ukupno je objavljeno 327 dokumenata. Zbog nedostatka financijskih sredstava zbornik je objavljen samo u Internet izdanju te je od tada dostupan na većem broju web stranica. Na stranicama Hrvatskog svjetskog kongresa zbornik je skinut preko 8000 puta, a na portalu Academia.edu oko 7000 puta. Imajući na umu ogromnu količinu prikupljenog materijala ponajviše vojnog, političkog i obavještajnog karaktera, ovaj zbornik predstavljao je tek prvu u nizu zamišljenih knjiga kojima će se detaljnije analizirati suvremena povijest pojedinih dalmatinskih županija i općina te položiti temelji za buduća istraživanja dalmatinskog prostora u 20. stoljeću. Dio dokumenata iz tog zbornika ustupljen je priređivačima knjige „Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Dalmacija“ koju su u svibnju iste godine objavili Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest u Slavonskom Brodu i Hrvatski institut za povijest u Zagrebu.

(SLIDE 30) Manji dio dokumenata prikupljen tijekom ovog istraživanja objavljen je u lipnju 2011. u knjizi „Dugopoljski žrtvoslov“ čiji smo autori dr. sc. don Josip Dukić i ja. Ta knjiga ujedno predstavlja i prvo tiskano izdanje našeg Samostalnog istraživačkog projekta Hrvatska povijest 1941.-1948.

„DUGOPOLJSKI ŽRTVOSLOV“

Istražujući žrtve rata i poraća u Dalmaciji, a posebno Dugopolja, došli smo do vrlo jasne spoznaje da je pitanje žrtava gorući historiografski, demografski i politički problem u cijeloj Hrvatskoj i to zato jer se politika bezobzirno nametnula struci, što potvrđuje svima znana činjenica da je sve do demokratskih promjena zadatak utvrđivanja broja žrtava bio je pod strogim nadzorom političkih moćnika, koji su raznim metodama i nametnutim strahom priječili slobodno i neovisno istraživanje. Važno je napomenuti da je političko uplitanje prisutno i u današnjem demokratskom društvu, ali u nešto drugačijem obliku. Dokaz su tome

manipulacije žrtvama u dnevnim i predizbornim političkim prepucavanjima. Umjesto da tema stradanja stanovništva bude za društvenu zajednicu, povjesničare i demografe prioritetna, zbog političkih i ideoloških razloga postala je “ne baš poželjna”, zapravo tabu tema i uteg cijeloj naciji.

Taj uteg prošlosti snažno se osjećao i u općini Dugopolje. Najbolja potvrda tome bili su uznemireni duhovi povodom uklanjanja starog “partizanskog” spomenika na kojem su bila urezana imena ne svih pripadnika partizanskih postrojbi i ne svih civila, te podizanja novog spomenika svim stanovnicima Dugopolja nastradalima u Drugome svjetskom ratu i poraću i u Domovinskom ratu. Uzavreloj situaciji doprinijeli su neki novinari, povjesničari, te bivši predsjednici Republike Hrvatske, Stipe Mesić i Ivo Josipović, iako se nakon objave naše knjige nitko od navedenih nije više oglasio.

Na samom početku istraživanja iznenadila nas je činjenica da o dugopoljskim žrtvama rata i poraća ne postoji niti jedan pisani rad izuzevši nekoliko novinskih tekstova. Spomen na samo dio stradalih mještana Dugopolja sačuvao se na “partizanskom” spomeniku u središtu sela, na čijim su pločama 1971. godine urezana imena 209 žrtava rata, od kojih je 77 pripadalo partizanskim jedinicama, a 132 su bili dugopoljski civili. Svi ostali koji su pripadali “izdajničkoj strani” tu nisu bili navedeni pa se nije se moglo ni očekivati da bi se na tim istim pločama mogla naći imena osoba koje su nastradale kao domobranci i ustaše. Međutim, i danas nam je dokraja nejasno zbog čega na tim pločama nedostaje 17 pripadnika partizanskih postrojbi i 51 civilna osoba, dok je za čak 96 osoba navedena netočna godina rođenja i godina stradanja.

Velike poteškoće pri sastavljanju stvarali su nam nedostatak i nepodudarnost izvora, ali i selektivnost te površnost prethodnih sastavljača koji se se u pravilu oslanjali na svjedočanstva rodbine i drugih svjedoka, a premalo ili gotovo nikako koristili obilnu arhivsku građu i relevantnu literaturu. Koristeći sve prethodne popise i literaturu sastavili smo novi popis, koji je potpuniji, ali i potkrijepljen novijom literaturom i nadasve obilnim arhivskim materijalom. Za razliku od prethodnih sastavljača odlučili smo na popis uz stradale civile i pripadnike raznih postrojbi staviti i one koji su stradali od bolesti, gladi, pronađenih mina i bombardiranja. Tako smo došli do **445 stradalih**. U slučajevima kada smo za neke osobe otkrili dva ili više različitih izvora o okolnostima njihovog stradanja, kod njihovog vrednovanja u pravilu smo se opredjelili za onaj kojeg smo smatrali najvjerodostojnijim, ali smo uz korištenje izvora navodili i ostale, u nadi da će to pripomoći budućim istraživačima u otkrivanju potpunije istine.

Ovakvim pristupom ovom knjigom postavili smo viši standard u pripremi žrtvoslova, no nažalost ona je ostala jedina koja se temelji na ovakvoj metodologiji u kojoj se u obzir uzimaju svi dostupni podaci i dokumenti, međusobno uspoređuju te za njih traži potvrda u drugim izvorima. Trenutno je u pripremi i knjiga „Solinski žrtvoslov“ istih autora (Blanka Matković i don Josip Dukić) koji bi trebao biti završen tijekom ove godine. Osim toga, splitski dio naše ekipe (Blanka M. i Josip D.) radi na pripremi dokumenata OZN-e Cetinske krajine te surađujemo na snimanju dokumentarnog filma o likvidacijama na Markovića jami kod Aržana (Podi) i jami Ogledala na Kupresu. Nedavno je završena knjiga o zarobljeničkim logorima u Splitu 1944. i 1945., a promocija je planirana za početak svibnja ove godine.

(SLIDE 31) Tijekom rada na „Dugopoljskom žrtvoslovu“ ustanovili smo da se jedna osoba s našeg popisa nalazi i na popisu jasenovačkih žrtava u Spomen-području Jasenovac zbog čega smo od Općine Dugopolje zatražili da pošalje dopis Spomen-području Jasenovac slijedećeg sadržaja:

„U knjizi „**Dugopoljski žrtvoslov**“ koju je 2011. objavila Općina Dugopolje i koju potpisuju povjesničari **mr. sc. Blanka Matković** i **dr. sc. don Josip Dukić** na stranicama 102-103 pod rednim brojem 343 zabilježen je **Andrija Rogošić „Baškić“** rođen 11. ožujka 1918. u Dugopolju (roditelji Petar i Anđa r. Balić). Dotični je bio neoženjen, navodno vojnik odnosno pripadnik redarstva NDH, a uhićen je od strane Nijemaca u Zagrebu 1943. i odveden u logor nakon čega mu se gubi trag. **(SLIDE 32)** Ovi podaci preuzeti su iz spisa **Narodnog odbora Općine Solin iz 1957.** (Državni arhiv u Splitu, fond 553, Narodnog odbor Općine Solin, svežanj 28, br. 2164/57, S-32/57). U Stanju duša kao datum smrti zabilježen je 28. veljače 1943. Prema podacima Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugoga svjetskog rata (1991.-2002.), Rogošić je boravio u Zagrebu odakle su ga 1945. odveli komunisti s dvojicom kolega i ubili ga. Isti se na dugopoljskom spomeniku iz 1971. nalazio upisan kao civil. Svi podaci iz knjige „Dugopoljski žrtvoslov“ temelje se na dugotrajnom arhivskom i terenskom istraživanju tijekom kojeg su provjereni svi dostupni izvori.

U popisu žrtava KCL Jasenovac, objavljenom na mrežnoj stranici **Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac**, nalazi se Andrija Rogošić Petrov rođen 1918. u Dugopolju, navodno ubijen od ustaša u logoru Jasenovac 1945. Spomenuti podaci temelje se na jednom jedinom izvoru i to na podacima **tzv. Projekta Dotrščina** (1980.-1985.). **(SLIDE 33)** Prema tom izvoru, Rogošić Andrija Petrov rođen 1918. u Dugopolju kraj Splita, uhićen je 1944. i odveden u Jasenovac gdje je 1945. navodno ubijen. U dokumentu je također istaknuto da je spomenuti Rogošić bio policajac u Zagrebu. Stoga se iz svih osobnih podataka može zaključiti da je riječ o istoj osobi, naročito zato jer u Dugopolju nije zabilježen niti jedan drugi Andrija Rogošić stradao tijekom Drugog svjetskog rata.

Zapis iz Projekta Dotrščina poziva se također na jedan jedini izvor i to na kartoteku **Zbirke arhivskog gradiva za povijest radničkog pokreta Zagreba**. U svom stručnom radu kojeg je pod naslovom „*Holocaust in Croatia – Documentation and research perspectives*“ objavio **dr. sc. Josip Kolanović**, bivši ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, u Arhivskom vjesniku u studenom 1996., autor je istaknuo da je za potrebe istraživanja Projekta Dotrščina pregledan sav relevantniji arhivski materijal u Hrvatskom državnom arhivu, kao i dokumentacija koja se čuva u drugim institucijama u Zagrebu i Beogradu, odnosno preko 7 000 kutija arhivskog gradiva i drugih materijala. No, dokumenti lokalnih arhiva očito su bili ignorirani jer upravo je u Državnom arhivu u Splitu pronađen spomenuti spis iz 1957. u kojemu je, nakon temeljitih provjera tadašnjih vlasti, navedeno da je 1943. **Andrija Rogošić**, rođen 1918. u Dugopolju, ipak uhićen od strane Nijemaca u Zagrebu te njegova sudbina ostaje nepoznata.

U tekstu autora **Nikole Banića** i **M. Koića** „*Jasenovačko omalovažavanje Vukovara*“, objavljenom u **Hrvatskom tjedniku** 1. prosinca 2016., navedeno je dvadesetak imena navodnih žrtava iz logora Jasenovac i Stara Gradiška koji su umrli na nekom drugom mjestu

i/ili nakon Drugog svjetskog rata, a zadnja od navedenih žrtava umrla je 2007. u Zagrebu. Najveći broj tih lažnih jasenovačkih žrtava nastao je upravo „istraživanjima“ Projekta „Dotrščina“. Stoga je rezultate navedenog istraživanja potrebno uzeti s oprezom, posebno zato jer podaci tadašnjih lokalnih vlasti nisu uzimani u obzir. Na slučaj Andrije Rogošića, navodne jasenovačke žrtve, upozorila je u nekoliko navrata mr. sc. Blanka Matković. Posljednji put o tome se pisalo i u prvom nastavku feljtona objavljenog pod naslovom „*Ruše li podaci JUSP Jasenovac optužnicu i presudu Dinku Šakiću?*“ u Hrvatskom tjedniku 15. prosinca 2016. kojeg potpisuju **mr. sc. Blanka Matković, dr. sc. M. Koić i dr. sc. Nikola Banić.**

Na mrežnoj stranici JUSP Jasenovac istaknuto je da je poimenični popis žrtava KL Jasenovac rezultat dosadašnjih istraživanja stručnih djelatnika Spomen područja Jasenovac te da „kao i svi do sada objavljeni popisi žrtava jasenovačkih logora nije konačan niti potpun, ali **postoji mogućnost dopunjavanja podataka i ispravljanja eventualnih pogrešaka**“. Od JUSP Jasenovac očekujemo brisanje imena Andrije Rogošića iz spomenute baze podataka i to iz razloga što je prema spoznajama i zapisima tadašnjih jugoslavenskih vlasti dotični uhićen od strane Nijemaca nakon čega njegova sudbina ostaje nepoznata. Stoga se Rogošić ne može smatrati žrtvom jasenovačkog logora sve dok se ne pronađu dokazi da su ga Nijemci doista odveli u Jasenovac i ondje navodno ubili.“

(SLIDE 34) 13. veljače. ove godine vršitelj dužnosti JUSP Jasenovac Ivo Pejaković odbio je izvršiti zatražene izmjene i umjesto toga od nas zatražio da u drugom izdanju „Dugopoljskog žrtvoslova“, bude li se ono tiskalo, uskladimo podatke u knjizi s podacima JUSP Jasenovac.

Od Hrvatskog državnog arhiva zatražili smo da locira originalni dokument na kojemu se temelji zaključak istraživača na projektu Dotrščina o Andriji Rogošiću kao jasenovačkoj žrtvi, no do ovog trenutka taj dokument kao ni fond u kojemu se on navodno čuva nisu pronađeni.

O JASENOVCU I POSLIJERATNOM JASENOVCU

(SLIDE 35) Iako je naš rad od 2008. do 2012. bio više fokusiran na komunističke zločine, u istom razdoblju nastavili smo prikupljati podatke o Jasenovcu. Historiografija na prostoru bivše Jugoslavije dotada se uglavnom fokusirala na “Ciglanu” kao najozloglašeniiji među jasenovačkim logorima. Dana 2. svibnja 1945. postrojbe Jugoslavenske armije zauzele su to područje. Ipak, spominjanje logora poslije toga datuma bilo je sporadično, fragmentarno i nesustavno, a izvori o tome svodili su se ponajviše na usmena svjedočanstva koja do tada nisu bila potkrijepljena nikakvim izvornim dokumentima. Ozbiljnijeg i temeljitijeg pokušaja istraživanja poratnog logora u Jasenovcu nije bilo, pa smo se stoga mi u našem radu naročito fokusirali na tu problematiku. Cilj našeg rada bio je osvrnuti se na dosadašnja istraživanja, svjedočanstva i dokumente koji govore o poslijeratnom logoru u Jasenovcu te ih upotpuniti pronađenima arhivskim izvorima koji potvrđuju da je na jasenovačkom području nakon Drugoga svjetskog rata djelovao sustav zarobljeničkih logora. U radu smo koristili ukupno oko 70 arhivskih dokumenata jugoslavenske provenijencije koji se osim Državnog arhiva u Sisku čuvaju i u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Prvi konkretni dokaz o postojanju logora pronašla sam početkom 2009. u Državnom arhivu u Sisku u čijoj nadležnosti je

područje Jasenovca. Riječ je zapravo o dva zapisnika Narodnog odbora Kotara Novska iz ljeta 1946. o dijeljenju cigle iz jasenovačkog logora, a u njima se spominje i Anatolij Avramov, 'upravnik zatočenika u Jasenovcu'. (SLIDE 36) U jednom dokumentu Udbe iz sredine studenoga 1946., odnosno zapisniku sa saslušanja logoraša Ivana Križanovića koji je u kolovozu 1946. sa skupinom zatočnika pobjegao iz logora i zatim ponovno uhvaćen, 'isljednik' Udbe pita Križanovića da odgovori na pitanje 'tko je organizirao bjegstvo iz logora Jasenovac i na koji način?'. Stoga ovdje možemo nagađiti o tome da je riječ o izrazu koji se bio ustalio i ostao u upotrebi u trenutku kada je njegov službeni naziv u drugim dokumentima iz tog vremena već bio Zavod za prisilni rad Jasenovac (Đuro Lavrnja - SLIDE 37) ili Kazneni zavod Jasenovac. (SLIDE 38) Unatoč svim ovim dokazima, na web stranici JUSP Jasenovac još uvijek piše da u Jasenovcu nakon Drugog svjetskog rata nije postojao zatočenički logor te da su zgrade logora bile u ruševnom stanju zbog kojeg se nisu mogle koristiti za smještaj zarobljenika. Dokumenti UDB-e iz 1946. i Konzervatorskog zavoda Hrvatske iz 1956. opovrgavaju ove navode. (SLIDOVİ 38-41)

Zabrana rušenja i oštećivanja logora od 29. lipnja 1945. koju smo također pronašli u dokumentima demantira Slavka Goldsteina i ostale zagovaratelje teze da su rušenje i demontiranje logora započeti odmah nakon završetka Drugog svjetskog rata. U pokušaju dokazivanja teze da su prilikom povlačenja Hrvatske oružane snage popalile čitav Jasenovac, Slavko Goldstein navodi kako su u Jasenovcu „od oko 500 kuća ustaše i Nijemci u povlačenju su zapalili čak 433“ jer eto „očaj i bijes totalnog poraza teško je kontrolirati“. Tko je sve palio i zapalio Jasenovac nije baš tako jednostavno kako navodi Goldstein, no mi se time nismo ni bavili jer imamo točan i jasan izvor i podatak za ukupan broj kuća i broj srušenih kuća u Jasenovcu. Ukupan broj kuća u Jasenovcu 1945. iznosio je 494, od čega je potpuno srušeno 80 kuća, a manje oštećeno 130 (Državni arhiv u Sisku, f. 19, Narodni odbor kotara-NOK Novska, kut. 62). Jasenovac je doista bio najrazrušenije naselje u kotaru Novska, ali ukupan broj svih razrušenih kuća iznosio je dakle 210, a ne 433 kako navodi Goldstein. Brojni Goldsteinovi navodi i navodi JUSP Jasenovac najobičnije su izmišljotine koje arhivski dokumenti diskvalificiraju podjednako kao i njihove propagatore.

(SLIDE 42) Kada smo konačno imali potreban dokaz, 2009. smo otišli u Spomen područje Jasenovac i ondje položili cvijeće za žrtve komunističkog logora Jasenovac. Rad smo dovršili 2013. i objavili kao izvorni znanstveni rad u Radovima Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru u prosincu 2014. Istraživanje je nakon toga nastavljeno, a Stipo Pilić je pronašao nove dokumente koji će biti predstavljeni u zasebnoj knjizi. Ona će dodatno potvrditi postojanje poslijeratnih logora na jasenovačkom području i objasniti njihovo funkcioniranje. Knjiga bi mogla izići do kraja godine, a nakladnik će biti naša udruga - Hrvatska družba povjesničara „Dr. Rudolf Horvat“.

(SLIDE 43) S obzirom da smo na ovim istraživanjima radili samo nas dvoje (Pilić i Matković) i bili vremenski i financijski ograničeni nismo bili u mogućnosti više se posvetiti istraživanju ratnog logora Jasenovac. Ipak, u tom razdoblju u više navrata smo boravili u Gornjoj Rijeci, Jasenovcu i drugim lokacijama logora u NDH i ondje razgovarali s većim brojem svjedoka tih događaja. U Garešnici smo također razgovarali s osobom u čijoj su kući 1942. bile smještene izbjeglice s Kozare. Navodi te osobe odgovarali su pojedinim arhivskim dokumentima koji su

također svjedočili o boravku velikog broja izbjeglica s Kozare na tom području. To znači da su netočni navodi da su izbjeglice s Kozare ubijane u Jasenovcu. Osim toga razgovarali smo i s jednom drugom osobom, i to Srpkinjom s Kozare, koju su postrojbe NDH, zajedno s ostalima koje su zatekle u toj skupiti poslali u pozadinu, prema Sisku. Prema njezinim riječima, ondje nisu zadržani u nikakvom logoru već su otišli kamo su htjeli. U Đakovu smo razgovarali i s bivšom logorašicom iz Stare Gradiške koja je kasnije otpremljena na rad u Njemačku. Istraživali smo i druge logore NDH i na terenu prikupljali podatke te ih kasnije uspoređivali s arhivskim materijalom. Svi ovi podaci slagali su se u slagalicu i ukazivali na to da je Dinko Šakić govorio istinu. U mojim razgovorima s Dinkom Šakićem Šakić je spominjao i neke naoko sitne detalje. Mislim da je najvažniji podatak o Jasenovcu koji je spominjao onaj o oko **18 000 ljudi** koji su prošli kroz logor do te 1944. kada je on logorom zapovijedao. Taj podatak se spominjao i u nekim drugim emigrantskim izvorima, no pitanje je gdje je ta knjiga s popisom završila. Drugi važni podatak o kojemu smo govorili bio je taj da se **svaka smrt u logoru bilježila i u općini Jasenovac** što znači da su postojale barem dvije kopije – ona u logoru i ona u mjestu Jasenovac. Za pretpostaviti je da su podaci o tome slani i drugim državnim uredima i institucijama zbog čega treba ostaviti otvorenom mogućnost da barem nekakvo sumarno izvješće negdje još uvijek postoji. Unatoč papagajskom ponavljanju od strane određenih struktura da su hrvatski arhivi sasvim opelješeni i da u njima nema ničeg, to jednostavno nije točno. Hrvatski arhivi, iako okrnjeni, jesu bogati gradivom, no da bi se ovakvi detalji otkrili potrebno je jako puno vremena i truda.

(SLIDE 44) O suđenju Dinku Šakiću objavili smo u prosincu 2016. i siječnju 2017. feljton u Hrvatskom tjedniku kojeg potpisuju Nikola Banić, koji se našem projektu pridružio u proljeće 2016., njegov suradnik M. Koić i ja. Nikola Banić i M. Koić prethodno su u Hrvatskom tjedniku objavili niz članaka o Jasenovcu te nastavljaju s objavljivanjem novih tekstova. Iako oni nisu povjesničari, obojica su doktori znanosti i poznaju znanstvenu metodologiju te raspolažu različitim specijalističkim znanjima koja značajno mogu pomoći rad povjesničara. U jesen 2016. poslala sam im Šakićeve sudske spise nakon čega smo odlučili da je došlo vrijeme da pripremimo analizu tog suđenja. Materijala je bilo dovoljno za knjigu, no smatrali smo da je u novinskom tekstu, odnosno feljtonu, potrebno barem načeti neke ključne teme. Taj tekst nije toliko tekst o Dinku Šakiću. Riječ je o tome da jedan čovjek poslužio kao paradigma cijelog mita o Jasenovcu. Da je bilo održano suđenje **Hinku Picciliju**, ustaškom pukovniku koji je nakon Šakića preuzeo zapovijedanje logorom Jasenovac, isti svjedoci bi govorili iste stvari, ali bi umjesto Šakića dežurni krivac za iste zločine bio Piccili. Naš rad o suđenju Dinku Šakiću ne otvara samo određena povijesna pitanja već preispituje rad hrvatskog pravosuđa u navodno demokratskoj i samostalnoj hrvatskoj državi. Šakić je u trenutku suđenja imao 78 godina, jednako kao i **Pavle Pantić**, nekadašnji dozapovjednik ratne luke „Lora“ u Splitu koji je nedavno osuđen na svega šest godina zatvora radi granatiranja Splita. U obzir je uzeta Pantićeva životna dob koja je, kao što sam rekla, ista kao i ondašnja Šakićeva. Drugi razlog zbog kojeg je Pantiću izrečena kazna dostojna kakvog prometnog prekršaja je bila njegova navodna kooperativnost. Dotični je izjavio da se ne osjeća krivim, baš kao i Šakić. Prema novinskim izvješćima, Pantić se nije mogao načuditi čuvši optužnicu te je sebe predstavio kao pasivnog promatrača događaja. Zvuči li tako netko tko je „kooperativan“? To je čovjek iz čije su vojne baze dijelovi Splita, poput na primjer Varoša,

granatirani u više navrata. To je čovjek iz čije su vojne baze njegovi vojnici svake večeri svjetlećim mecima pucali po nama koji smo iz škole u Spinutu išli kućama i terorizirali građane Splita. I on navodno ništa o ničemu nije znao. Arogancija tog jugo oficira ide toliko daleko da je čak izjavio da je za vrijeme napada na Split 15. studenog 1991. bio u Lori, ali je za napad saznao tek sutradan. Tog jutra na širem splitskom području bila je proglašena opća opasnost. Tog jutra granate su, između ostalog, pogodile jednu školu i neke druge objekte u Spinutu, dakle u neposrednoj blizini Lore. I on ništa nije čuo.

Pantić u ovom slučaju služi kao paradigma jednog drugog sustava koji je u svojoj biti jednak onome koji je osudio Šakića, koji je osudio Andriju Artukovića i koji osuđuje hrvatski narod već 70 godina. Sustav je to u kojemu hrvatski život vrijedi manje. Zbog toga smo naš feljton zaključili riječima da suđenje nije bilo samo suđenje Šakiću, nego i suđenje Hrvatskoj i Hrvatima. Događaji kojima svjedočimo dokazuju da je doista tako. U posljednje vrijeme sve više i više slušamo istu onu retoriku koja se uz zveckanje oružjem čula pokraj 1980-ih, a svi putevi nekako misteriozno vode upravo u Jasenovac. Šakićevo suđenje se odvijalo nakon Oluje i nakon tzv. mirne reintegracije istočne Slavonije. Hrvatska je konačno bila cjelovita u avnojevskim granicama, ali trebalo je zauzdati da ne postane doista samostalna država. (SLIDE 45) Šakićevom presudom pokušalo se zacementirati novi jasenovački mit kojeg su nam servirali **Vladimir Žerjavić i Jugoslavensko viktimoško društvo** koje je 1989. objavilo Žerjavićevu knjigu. Kada je jednom ta presuda bila valjana, put prema minimalno 80 000 navodnih žrtava bio je otvoren. Te brojke temelje se na dokumentima istih onih koji su nam desetljećima lagali i govorili da je u Jasenovcu ubijeno 700 000 ljudi iz čega proizlazi da bismo mi sada trebali vjerovati da nam izvori onih koji su nam lagali govore istinu.

Šakićevo suđenje, ali i javni linč kojemu su izvrgnuti svi oni koji preispituju povijesne manipulacije i partijske dogme u Hrvatskoj ukazuju na činjenicu da **Domovinski rat u Hrvatskoj nikada doista nije završen.** (SLIDE 46) Oluja je bila vojna pobjeda, no ostalo je previše neriješenih pitanja da bismo mogli govoriti o stabilnom i trajnom miru. Od 1914. naovamo hrvatski narod nije doživio razdoblje mira i naviknuli smo se na ovakvu situaciju. Sukob je sve što poznajemo. No umjesto da ga okončamo, a do toga može doći samo društvenim promjenama na svim razinama, nas se u tom sukobu namjerno drži i to ponajviše kroz Jasenovac jer upravo taj logor predstavlja sve „zločinačko“ u nama, a to „zločinačko“ je i ideja same naše države i našeg postojanja. Do promjena na društvenoj razini ne može doći bez promjena u našem mentalnom sklopu. Mi moramo donijeti svjesnu odluku da se nemamo čega sramiti, da ne prihvaćamo dogme nametnute od 1945. naovamo, da odbacujemo povijest koju je ispisala partija, a samim tim i bilo kakve insinuuacije o bilo kojoj hrvatskoj državi koja je u povijesti postojala, da nam nitko neće govoriti što mi jesmo ili nismo i da je ovo naša država, a ne onih koji nam razmišljanja iz propalog sustava uporno nameću. Jasenovac je, dakle, teret koji mi sami teglimo na leđima umjesto da ga odbacimo i pospremimo tamo gdje pripada. Zbog toga smo našu znanstvenu ofenzivu nazvali **Oluja 2.**

Prošle su više od dvije godine otkad smo **Stipo Pilić** i ja objavili znanstveni rad o poslijeratnom logoru Jasenovac. Nitko nije osporio niti jedan navod iz tog rada. Nitko na nas nije udario protuargumentima. Udario je jedino Slavko Goldstein svojim manipulacijama i

podmetanjima. (SLIDE 47) Isto se dogodilo s radovima **Nikole Banića** i **M. Koića**. Iako su dosad objavili 40-tak članaka o manipulacijama JUSP Jasenovac, do ovog trenutka nitko nije demantirao niti jedan detalj. No, unatoč tome, od hrvatskih institucija i političkih struktura jedini odgovor je i dalje šutnja. Još 15. siječnja 2015. Spomen području Jasenovac poslali smo dopis kojim smo nadležne osobe, odnosno tadašnju ravnateljicu Natašu Jovičić, obavijestili o našem radu i pronađenim dokumentima te zatražili da se podaci na službenoj stranici te ustanove usklade s najnovijim znanstvenim otkrićima. Naš zahtjev ponovili smo u više navrata te ga također uputili Ministarstvu kulture, odnosno ministru Berislavu Šipušu i kasnije Zlatku Hasanbegoviću te Uredu predsjednice RH. Nitko nam nikada nije odgovorio niti na bilo koji drugi način reagirao na naš dopis. Uoči Božića 2016. Ministarstvu kulture uputili smo novi dopis kojim smo zatražili izmjene i dopune zakona o JUSP Jasenovac.

(SLIDE 48) Isti dopis dostavili smo i drugim ustanovama: Vladi RH, Ministarstvu znanosti, Uredu predsjednice, svim klubovima zastupnika u Hrvatskom saboru, saborskom Odboru za ljudska prava, Odboru za ratne veterane i Odboru za obrazovanje, znanost i kulturu, svim pravaškim strankama, Matici hrvatskoj, HAZU, Hrvatskoj matici iseljenika, Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatskom institutu za povijest, Spomen-području Jasenovac i medijima, od kojih su pojedini objavili dopis. Do danas smo primili samo jedan odgovor i to onaj Kluba zastupnika Mosta kojim smo obaviješteni da je dopis proslijeđen svim Mostovim zastupnicima. Nitko drugi od ovdje navedenih nije se oglasio. Osim toga, u više navrata javno smo reagirali na laži i manipulacije drugih osoba i institucija i to: Tvrtka Jakovine, Hrvoja Klasića, novinara Ivice Đikića, Slavka Goldsteina, Nataše Jovičić, a nedavno i američkog instituta Smithsonian koji je na svojoj web stranici objavio tekst koji obiluje netočnim informacijama i predstavlja najobičniju antihrvatsku propagandu. Osim saborskog zastupnika Željka Glasnovića, niti jedna druga osoba, politička stranka, institucija ili udruga nikada javno nisu podržali ove istupe i zahtjeve.

Ovakva nebriga državnih institucija pokazuje da bilo kakav oblik revizije, naročito one u Jasenovcu, znači otvaranje Pandorine kutije. Događaji u Hrvatskoj kojima svjedočimo dokazuju i to da je upravo Jasenovac taj na kojemu se **slama partijska kralježnica** i početak potpunog kraha komunističkog naslijeđa. Jasenovac je simbol svih laži kojima smo kljukani u zadnjih 70 godina. U održavanje jasenovačkog mita uloženo je strahovito puno vremena i sredstava, ali i ljudskih resursa. Iza Jasenovca stoji čitava mašinerija koja je strateški razmještena diljem svijeta, odnosno ondje gdje Jasenovac kao pojam nešto znači. Održavateljima jasenovačkog mita vjerojatno je veoma teško prihvatiti činjenicu da im je čitavu kulu od karata srušilo nekoliko ljudi okupljenih u jednoj maloj i marginaliziranoj udruzi koji se ovakvim istraživanjem bave iz čiste ljubavi prema hrvatskoj znanosti i domovini. Njih je netko plaćao da lažu. Nama takva „radna“ motivacija ne treba što njima predstavlja jasan signal da nas ne mogu kupiti. Jedina šansa za opstanak onih koji od Jasenovca čitav život udobno žive je ta „službena“ Hrvatska koja na naš rad zasad odgovara ignoriranjem. Kada konačno budu stvoreni uvjeti za „službenu“ reviziju, tada će svi oni koji se kruhom naroda hrane, a godinama su štitili mit koji služi kao podloga za napade na hrvatsku državnost i naše domoljublje morati narodu račune polagati.

(SLIDE 49) Konačan cilj ovog istraživačkog rada razotkrivanje je prešućenih detalja iz suvremene hrvatske povijesti i prezentiranje rezultata istraživanja između ostalog i kroz zbornike dosad većinom nepoznatih i neobjavljenih dokumenata. To je osnovni preduvjet za neophodnu katarzu čitavog hrvatskog društva i lustraciju starih komunističkih kadrova. Detaljniji podaci o našem radu i najnovijim znanstvenim spoznajama mogu se pročitati na web stranici www.croatiarediviva.com. Naša web stranica nazvana je po poznatom historiografskom djelu baruna Pavla Rittera Vitezovića „Oživjela Hrvatska“ kojeg je hrvatski povjesničar Ferdo Šišić opisao kao znanstveni rad i patriotski istup. Ritter Vitezović također je autor spjeva „Odiljenje sigetsko“ iz 1684. u kojemu je prvi put zabilježen pozdrav „Za dom“. Naš je zaključak da je hrvatskom narodu nakon sedam desetljeća komunističke močvare potreban novi hrvatski preporod kojim će se oživjeti hrvatska povijesna znanosti, ali i hrvatsko društvo. No, to neće biti moguće s onima kojima mentalni čipovi ne dozvoljavaju da misle slobodno nego pristaju na psihološki zatvor kojeg im je nametala partija. Ovakva zadaća koju smo na sebe preuzeli moguća je jedino s onima koji jesu za dom najspremniji.

(SLIDE 50)